

כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש" – ההרצאות של הרב יוסף צ. בן-פורת

www.emuna.info

שיחתו השבועית של

ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

בית צדיקים יעמוד! פרשת נח, שנת תשע"ו

נח, צדיק בודד מול עולם שכולו רשעים

"אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תְּמִים הָיָה בְּדֹרֵתָיו" (בראשית ו, ט) "הדא הוא דכתיב (משלי י, כה) 'כְּעֹבֵר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצַדִּיק יְסוּד עוֹלָם' כעבור סופה ואין רשע זה דור המבול וצדיק יסוד עולם זה נח (שם יב, ז) 'הַפֹּדֶן רָשָׁעִים וְאֵינָם וּבֵית צַדִּיקִים יַעֲמֵד' הפוך רשעים ואינם זה דור המבול ובית צדיקים יעמוד זה נח, ד"א אלה תולדות נח כתיב (שם יד, יא) 'בֵּית רָשָׁעִים יִשָּׂמַד וְאֵהָל יִשְׁרִים יִפְרִיחַ' בית רשעים ישמד זה דור המבול ואוהל ישרים יפריח זה נח" (ב"ר ל, א).

המדרש מעמידנו על ההבנה הנכונה במהלך ההיסטוריה האנושית. הרשעים, שבמשך תקופות ארוכות, היו הרוב, סבורים שכוחם יעמוד להם לעד וכפי שהם חזקים ויציבים בהווה, כך הם יישארו תמיד. הצדיק, שבדרך כלל הוא במיעוט, אינו בעל עוצמה גופנית, אינו אוחז בעמדות שלטון, אינו צובר כסף לרוב, נראה לרשעים כתופעה חולפת, ואין הם מתייחסים אליו ברצינות. בא שלמה המלך ע"ה ומראה לנו בעומק חוכמתו, שכשיגיע זעזוע, כשתבוא סופה, הרי, שהיא תעקור ותסלק את כל הרשעים. ואילו הצדיק, שהוא 'יסוד עולם', הוא זה שישרוד והוא זה שישאר. כש"כ בפרק הראשון בתהלים: "וְהָיָה כְּעָץ שֶׁתּוֹלַע עַל פִּלְגֵי מָיִם..."

עשרת הדורות שמאדם ועד נח, היו אנשים גבוהים מאוד, בריאים מאוד, חזקים מאוד, בעלי עוצמה רבה ובעלי בטחון עצמי רב ביותר. והנה, הביא הקב"ה, מבול על העולם, והם כולם אבדו ונמחו מעל פני האדמה. ואילו, אותו 'איש צדיק תמים', הוא וביתו היו היחידים שנשארו.

בפסוק השני שמביא המדרש, מופיע שוב אותו רעיון "הַפֹּדֶן רָשָׁעִים וְאֵינָם וּבֵית צַדִּיקִים יַעֲמֵד", בהפיכה אחת בלבד, יכול הקב"ה לסלק את כל הרשעים ולא נשאר זכר מהם, משיטתם ומתורתם. אולם, בו זמנית, דאג הקב"ה לשמר לא רק את הצדיק, אלא, גם את בני משפחתו עמו. כלומר, גם כל אלה הקשורים עם הצדיק ניצולים בזכותו וביחד עמו.

בפסוק השלישי שמובא במדרש "בית רשעים יאָהל יִשְׁרִים יִפְרִיחַ", נראה לי, שבעל המדרש מראה לנו, שלא רק שהרשעים יאבדו, גם כל אשר להם יאבד, ולא יישאר מהם, משיטתם ומתפיסת עולמם שום זכר. את המושג 'אוהל ישרים' נראה לי לפרש, כבית מדרש, כמו שכתוב אצל יעקב, שהיה 'יושב אוהל' - ופירושו שם, יושב בבית המדרש. אי לכך, פירוש הפסוק הוא, שמשנתם, תורתם, תפיסת עולמם ואורח חייהם של הישרים, יפריח – פירוש, לא רק שישרוד, אלא, יוציא פרחים, יגדל פירות וימשיך מדור לדור ולנצח נצחים.

הרשעים מתריסים, שאינם צריכים את בורא העולם, הם יכולים להסתדר לבד!

אמרו חז"ל (סנהדרין קח, א) שדור המבול לא התגאו, אלא, בגלל הטובה המרובה שהשפיע עליהם הקב"ה. גבהות זו, היא שגרמה להם לומר (איוב כא, יד-טו) "וַיֵּאמְרוּ לֹא־סוֹר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכָיֶךָ לֹא חָפְצָנוּ: מֶה שֶׁ-דִּי כִּי נַעֲבָדְנוּ וַיְמַה נֹּעִיל כִּי נִפְגַּע בּוֹ". אמרו: "כלום צריכים אנו לו אלא, לטיפה של גשמים, יש לנו נהרות ומעיינות שאנו מסתפקין מהן". רשעים אלה, אינם חפצים קרבת ה', עצם נוכחותו לידם, מעיקה על מצפונם, ולכן, הם קוראים תיגר על הקב"ה, ומתריסים לעברו 'סור ממנו'! לא רק שאינם חפצים לעבוד את ה', אלא, שאינם יכולים לסבול שום שמץ של קדושה בקרבתם.

מה עלה בסופם של אותם רשעים – 'הפוך רשעים ואינם'! ואילו, נח, שבני דורו היו מבזים אותו – "בוז שהיו מבזים עליו וקרו ליה ביזיא סבא" (ב"ר לז, א). הוא היחיד, ששרד מכל הדור.

הבה נתאר לעצמנו, כיצד התייחסו כל באי העולם אל נח. שלא כאברהם, אשר הלך ממקום למקום, וניסה לשכנע בצדקת דרכו, הרי, נח ישב לו בכפרו, עבד את הקב"ה בגפו, יחד עם בני ביתו, וסביר, שרק שכניו ידעו על קיומו. הקב"ה הודיע לו שעתיד לבוא מבול לעולם, ואם עד אז לא יחזרו בני הדור בתשובה, הרי, שהמים ימחו אותם מעל פני האדמה, ואילו, הוא נח, ינצל. לצורך זה, מצווה עליו הקב"ה לבנות תיבה. נח מתחיל לבנות את אותה תיבה גדולה, שבאופן יחסי לייעודיה, הייתה קטנה מאוד. את שכניו ובני עירו, ששאלו אותו, לשם מה אותה תיבה, הוכיח נח על מעשיהם הרעים, ואמר להם, שיבוא מבול שיטביע את כולם והתיבה שהוא בונה, היא זו שעתידה להציל אותו מלהיטבע במים הרבים. ברור, שנח היה ללעג ולקלס וכל בני עירו, צחקו על הדמיון הפורה שלו, שמעלה רעיונות משונים לחלוטין. ברור מאליו, שהם התייחסו אליו כמשוגע. עצם הרעיון שהוא טוען שהם ימחו מן העולם, כבר מעיד שהוא משוגע. הטענה השנייה שלו, שעתיד לבוא מבול לעולם, כבר עברה את גבולות השיגעון, שהרי לא נשמע כזאת מעולם, שמים יציפו את כל כדור

הארץ, וכל אשר בעולם יישמד. הסיפור השלישי שלו, שהוא בונה תיבה, שבה ינצל הוא ובני ביתו וכל חיות העולם, מעיד על כך שהוא אינו שפוי לחלוטין.

נח באמונתו התמימה כנגד כל הרשעים

ככל שחלפו השנים, הסיפור על אותו 'אדם משונה', אשר נח שמו, וכך גם טבעו, נח לבריות, למרות שבזים לו אין מצליחים להוציא אותו משלוותו, הלך והתפשט בכל העולם. במקביל, ככל שחלפו השנים, הרי, אפילו אותם שבתחילה נתנו משקל מסוים לנבואתו של נח, איבדו את האימון בו. מאה ועשרים שנה בנה נח את התיבה, סביר מאוד, שלאחר מאה שנה, התריסו בבוז, אף ידידיו, "הלוא כבר מאה שנה אתה מספר לנו את הסיפור הזה, ואתה עסוק בבניית התיבה. האם אינך רואה שהסיפור שלך הזוי לחלוטין"? ואילו, נח, המשיך בתומו ובצדקתו. בדרך כלל, מנסים לפגוע בנביא שאומר תוכחה, כפי שאכן קרה גם לירמיהו הנביא. אולם, נח לא נלחם נגד הרשעים מחד, והוא נראה להם משוגע לחלוטין מאידך. לכן לא פגעו בו בני דורו. אולם, הם הזהירו אותו, גם אם נניח שאתה צודק ואמנם יבוא מבול לעולם, הרי, שאנחנו לא ניתן לך להיכנס אל תוך התיבה, אנו נהרוג אותך. בל יעלה בדעתך, שאתה תינצל וכל בני הדור יאבדו במים! ולכן, כשהגיע המועד לכניסתו של נח לתיבה, ציווה עליו הקב"ה להיכנס לתיבה:

"בְּעֶצֶם הַיּוֹם" (בראשית ז, יג). פירש"י: "למדך הכתוב שהיו בני דורו

אומרים אילו אנו רואים אותו נכנס לתיבה אנו שוברין אותה **והורגין**

אותו אמר הקב"ה אני מכניסו לעיני כלם ונראה דבר מי יקום". (ספרי

האזינו שלו): "בעצם היום הזה. לפי שהיו דורו אומרים: אם אנו מרגישים

בו, אין אנו מניחים אותו. ולא עוד, אלא אנו נוטלין כשילים וקרדמות

ומבקעים התבה. אמר המקום: הריני מכניסו לתבה בחצי היום, וכל מי

שיש בו כח למחות יבוא וימחה". ובמדרש (ב"ר לב, ח): "ויסגר ה' בעדו.

בקשו להפך התבה, והקיפה אריות, שלא יגעו בו, והיו אוכלין אותו".

בא המדרש ללמדנו, שעוצמת הרשעים, חזקה ככל שתהיה, הרי זמנית היא,

בת חלוף היא. כמו שאומר הפסוק (תהלים צב, ח) **"בְּפֶרֶחַ רִשְׁעִים כָּמוֹ עֵשֶׂב וַיִּצְיָצוּ כָּל**

פְּעָלֵי אֶוֶן לְהַשְׁמָדָם עַד־עַד". אבל בסופו של דבר הצדיק הוא שינצח!

מה בין "צדיק" ל"תמים"

וכאן, עלינו לבאר, את שתי ההגדרות של נח: 'צדיק' 'תמים'. רבינו החיד"א

ז"ל (ספר פני דוד עה"ת) מביא, שהמגיד אמר למרן הבית יוסף, שנח עמד בצדקותו בשני

דורות, דור המבול ובדור הפלגה. דור המבול – עיקר חטאם היה בעריות (בראשית ו, יא)

"וַתִּשְׁחַת הָאֶרֶץ" – (ע"י ברש"י). ולכן היה העונש דווקא במים. באותה תקופה, מוגדר נח 'כצדיק'. כינוי זה, הוא היפוכו של השטוף בתאוות העריות. כמו שיוסף נקרא 'צדיק' בזכות ששמר עצמו מן הערווה. ובכדי שלא יתפתה נח ויפול בקלקולם של בני דורו הרחיק בעניין זה עד שזכה לתואר 'צדיק'. ואילו, בדור הפלגה, שהיו נגועים באפיקורסות ובכפירה, וביקשו לעשות מלחמה נגד הקב"ה, כש"כ הרמב"ן 'שקיצו בנטיעות', באותה תקופה התחזק נח במידת 'תמים', כש"כ (דברים יח, יג) "תָּמִים תִּהְיֶה אִתְּךָ אֵל-לִהְיֶה" שהיא היפוכה של מידת האפיקורס שאין בו אמונה. ובכך מוסברת הסתירה בין הפסוקים. פסוק אחד אומר (בראשית ו, ט) "אִישׁ צָדִיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו" ואילו בהמשך נאמר (שם ז, א) "כִּי אֶתְּךָ רָאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְּדֹר הַזֶּה", ולא הוזכר 'תמים'! שכן, בדור המבול הייתה עבודתו המיוחדת של נח במידת 'צדיק', כדי להינצל מהשחתתם ותאוותיהם של בני דור המבול. לכן נאמר "אֶתְּךָ רָאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְּדֹר הַזֶּה". ולא מוזכרת מעלת 'תמים', אשר בה השתמש נח רק לאחר המבול, בזמן דור הפלגה. אולם, כשהפסוק מדבר בלשון רבים - בדורותיו - שני דורות - דור המבול ודור הפלגה, אז מוזכר גם התואר 'תמים'.

הכלל הוא, שהאדם צריך לחזק בקרבו את המידה שתעזור לו להינצל מפני החטאים שנמצאים בסביבתו. והכול בהתאם לזמן והמקום. בדיוק כפי שהאדם לוקח חיסון נגד מחלה שמתפשטת באזור שבו הוא נמצא.

הבאנו את דברי הרמב"ם במו"נ, ששאל, לשם מה סיפרה התורה את פרשת המבול. לאור דברי המדרש, ניתן לחדד את הדברים שבאה התורה ללמדנו, שאל יתרשם האדם מעוצמתם של הרשעים בהווה, שכן, אחריתם עדי אובד, ואילו, לצדיק, תישאר שארית לעד.

אם נתבונן, במהלך ההיסטוריה, נראה בדיוק את אותם הדברים.

א. כשמשה רבינו עלה לשמים, ביום הארבעים, השתלטו בני הערב-רב על כל עם ישראל, והצליחו לשכנע אותם, שמשה מת בשמים, ולא נותרה להם ברירה, אלא, ליצור מנהיגות חלופית. חור, גיסו של משה, שהתנגד לשתף פעולה, נהרג מיד. אהרן, הסכים לשתף פעולה, בלחץ הנסיבות, ומיד יצרו עגל, אותו המליכו עליהם, והיה נראה, שהנה הגיע סופה של אמונת הייחוד. כל בר-דעת, היה מייעץ למשה רבינו ברדתו מן ההר, שלא יעז להתקרב למחנה, שכן, הערב-רב ירגוהו, כפי שהרגו את גיסו. אולם, "כַּעֲבוֹר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצָדִיק יִסּוֹד עוֹלָם!" כשרק הגיע משה רבינו, לתוך מחנה ישראל, וקרא את הקריאה "מִי לָהּ אֱלֹהִים" (שמות לב, כו) התקבצו אליו, אמנם, מעטים מן העם, רק בני שבט לוי, אולם, כהרף עין הרג את כל הרשעים שעבדו לעבודה זרה, שכלל לא גילו התנגדות, וחזר והעמיד את האמונה התמימה על תילה.

והנה, אם נחפש היום שריד לעגל הזהב, או, שריד לעבודה הזרה של מצרים שיצאו ממנה, האם נמצא משהו? ברור שלא! אולי שבר של צלם במעמקי האדמה כשריד ארכיאולוגי. אולם, תורת משה, חיה וקיימת כפי ששרים הכל בשמחת תורה "מִשֶּׁה אָמַת וְתוֹרָתוֹ אָמַת", כמו שנאמר "וְצִדִּיק יְסוֹד עוֹלָם" (משלי י, כה).

ב. כשנה לאחר מכן – בח' באב – חזרו תריסר המרגלים. עשרה מתוכם, התסיסו והסיטו את כל העם נגד משה רבינו ונגד הקב"ה, והצליחו להעביר החלטה 'פה אחד', שכל העם דורש לחזור למצרים ובשום אופן לא מסכימים להתקדם לכיוון ארץ ישראל.

משה ואהרן נפלו על פניהם לעוצם חומרת המצב. יהושע וכלב, שניסו לדבר לטובת משה, ולחזק את האמונה בהקב"ה, עמדו להיסקל באבנים. אם נסכם את תמונת המצב: 'הכול אבוד!' כל עיתונאי שהיה מוסר את התרשמותו מן המצב, היה אומר, '**המהפכה הצליחה**'. משה ואהרן, הודחו. המרגלים, הצליחו. **האמונה בהקב"ה, נפלה**.

אולם, 'עצת ה' היא תקום' (משלי יט, כא), עשרת המרגלים הרשעים מתו, **הם הצליחו להמית** יחד איתם עוד ששים ריבוא איש, **הם הצליחו** להשאיר את העם בגלות עוד ארבעים שנה. אולם, משה אמת ותורתו אמת, על עשרת המרגלים איש אינו יודע, ואילו, יהושע וכלב, הנהיגו את ישראל. משה ואהרן, בנו את האומה הישראלית. "הַפּוֹדֵךְ רְשָׁעִים וְאִינָם וּבֵית צִדִּיקִים יַעֲמֹד". הרשעים, נעלמים כהרף עין, למרות, שיש להם הצלחה זמנית. ואילו, הצדיקים, נשארים לעולמי עולמים, הם חיים עדיין בקרבנו!

ג. בתקופת הבית הראשון, היו זמנים, שכל עם ישראל עבד **עבודה זרה**, זולת, מתי מעט, בודדים ממש, שנשארו עובדי ה'. (מלכים א. יח, יט) "וְהִשָּׂאֲרָתִי בְּיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפָּה אֲשֶׁר לֹא נָשָׁק לוֹ". מתוך המיליונים הרבים שהתגוררו אז בארץ ישראל, נשארו בס"ה שבעת אלפים איש, שלא השתחוו לפסל. אחאב ואיזבל שלטו ביד רמה, עד כדי כך, שאלוהי הנביא שכונה על ידם "עֶכָר יִשְׂרָאֵל" (שם, יז), נאלץ לברוח ולהסתתר בהר סיני, במקום מבודד, שאפילו אוכל לא היה שם, כדי שלא יעלה בדעתו של אחאב לחפשו שם.

על פי השכל הישר, היה ברור, **שחלפה מן העולם "תקופת עבודת ה'"** ותרבות העבודה הזרה ששלטה בכל העולם, תשלוט גם בעם ישראל. אולם, "בֵּית רְשָׁעִים יִשָּׁמַד וְאַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל יִפְרִיחַ". מכל בית אחאב, וחבר מרעיו, לא נשאר שריד ופליט. כולם הושמדו! בא מלך אשור והגלה את כולם לקצווי

תבל. ואילו, אליהו הנביא זכור לטוב, חי וקיים. אין איש מישראל שאיננו מכיר את שמו, את תורתו, שאינו שומע בקול ברית-מילה, 'זה הכסא של אליהו הנביא זכור לטוב'. הרי לנו, שוב, אותו חוק שאין לו יוצא מן הכלל, שהרשעים ככל שיהיו חזקים אבדו, **והצדיק וביתו ישודו**.

ד. בזמן הבית השני, כמה תנועה שנקראה 'מתיוונים', הם שאפו לבולל את כל כלל ישראל ולהטמיע אותו בתוך התרבות ההלניסטית. כמעט שעלה בידם הדבר. אותם אויבים מבית, יחד עם היוונים מבחוץ, כמעט וחיסלו את האמונה מישראל ואפילו לבית המקדש, הכניסו צלם והכריחו את העם להקריב קורבנות לפסלי יון. ברם, הנה קם, מתתיהו בן יוחנן החשמונאי, אדם זקן ובני ביתו, ס"ה י"ב איש (רש"י דברים לג, יא) והחליט, **לצאת למלחמה המדינה החזקה ביותר בעולם**. האין זה שיגעון?! האין זו התאבדות לדעת?! אולם, מתתיהו ידע את הכלל (ושעיה יח, ט) "עצו עצו ונתפר דברי דבר ולא יקום כי עמנו א-ל". אם ילחם האדם באמונת אומן, יהיה ה' עמו ואז, כל יון וצבאה, כאין וכאפס נחשבו. "כַּעֲבוֹר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצָדִיק יִסּוּד עוֹלָם".

האם משהו מכיר את שמותיהם של המתיוונים? האם מוכרת תפיסת עולמם? לא ולא! הסופה, תטאה את כולם באופן מוחלט. אבל כל ילד מישראל, יודע מי היו מתתיהו ובניו. כל אדם מישראל חוגג את ימי החנוכה. תורת ישראל, שרירה וקיימת, וכך תישאר לעד!

ה. באמצע תקופת הבית השני, כמה תנועה על ידי צדוק וביתוס שנקראה '**צדוקים**'. הם כפרו בתורה שבעל פה, בעולם הבא, בשכר ועונש ועוד. היו תקופות שהשליטים הרגו את כל החכמים, כמו בזמן ינאי המלך והורדוס. הפרושים, שהמשיכו לשמור, ללמוד וללמד את התורה שבעל פה, דוכאו ונרדפו. אולם, "הַפּוֹךְ רָשָׁעִים וְאֵינָם וּבֵית צָדִיקִים יִעֲמֹד". במבט לאחור, לא נשאר דבר מכל הצדוקים, מבני ביתם ומתורתם. ואילו, כל כלל ישראל, שקיים היום, הם צאצאי הפרושים ובית מדרשם.

ו. בזמן הגאונים הוקמה ע"י ענן בן דוד כת שנקראה '**קראים**'. הם לא קיבלו את התורה שבעל פה ונתנו פרשנות משלהם לתורה שבכתב. ולכן, כונו קראים. את יריביהם, 'בני היהדות הנושנה' כינו '**הרבניים**'. הייתה תקופה, שהם היו הרוב בהרבה קהילות מישראל. כשהגיע הרמב"ם למצרים, כמעט כולם היו קראים. וכשהרמב"ם פתח נגדם במלחמה, הזהירו רבים, שהוא יפסיד את הקרב, וסביר שגם הוא ייפול חלל. אולם, הוא לא חשש ולא חרד, באשר ידע את חובתו בעולמו, והיה בטוח שאלקים יהיה בעזרתו. ואמנם, "בֵּית רָשָׁעִים יִשְׁמַד וְאֵהֵל יִשְׁרָיִם יִפְרִיחַ". מה נשאר

מהקראים היום? קהילות קטנטנות במושב רנן, ברמלה ובאופקים וזה הכל. ואילו, מאמיני התורה שבעל פה ומעתיקי השמועה שבכל דור ודור, חיים וקיימים, 'אוהל ישרים' – הווי אומר, ישיבות אשר בהן לומדים יומם ולילה את התורה שבעל פה, הולכות ומוקמות בכל פינה ופינה בכל קצווי תבל. הרי לנו שוב אותו כלל, ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראלי" (תהלים קכא, ד). וההבטחה שהבטיח הקב"ה ש"לא תשכח מפי זרעו" (דברים לא, כא) מוכחת באופן ברור, שאין למעלה ממנו.

סיכום: פרשת המבול באה ללמדנו, שסוף הרשעים לאבדון, גם אם יהיו חזקים וגם אם עד השמים תהא קומתם, גם אם אלפי שנים ישלוט רשעותם, הרי 'צוחק מי שצוחק אחרון' אומר הפתגם. (תהלים ב, ד) ו"יושב בשמים יצחק אדני ילעג למו" ובסופו של דבר, הצדיקים, גם אם הם מועטים, גם אם חלשים, גם אם הם בודדים, גם אם יישאר צדיק אחד בלבד, הוא זה שיישאר כש"כ (דברים ד, ד) "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום". הדבר הוכח הן בהיסטוריה של העולם העתיק והן במה שהתרחש במאה שלנו ובימינו אנו, הן בעולם הגדול והן במדינתנו הקטנה.